مجموعه مطالعات تاریخی ایران و جاده ابریشم - ۴

تاریخ تحولات سلطانیه از آغاز تا عهد ناصری

مرکز مطالعات
سیاسی و
بین‌المللی

تألیف:
مسعود بیات
ربابه بیات

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱

مقدمه ۵

فصل اول: کلیات پژوهش ۱۱

۱-۱- موقعیت جغرافیایی و طبیعت ۱۱

۱-۲- ناهمواری‌ها ۱۱

۱-۳- آب‌وهوا و رودخانه‌ها و سایر برخورداری‌های طبیعی ۱۲

۱-۴- ترکیب جمعیتی ۱۵

۱-۵- وجه تسمیه ۱۵

فصل دوم: سلطانیه در عصر ایلخانان ۱۷

۲-۱- آغاز توجه ایلخانان به سلطانیه ۱۷

۲-۲- علل توجه ایلخانان به سلطانیه ۱۹

۲-۲-۱- محلی برای پایتخت بهاری ۱۹

۲-۲-۲- مرکزیت جغرافیایی نسبت به همسایگان ۲۰

۲-۲-۳- نقش عامل عاطفی ۲۱

۲-۲-۴- علاقهٔ اولجایتو به جاودانگی نام و اعتقاد به خوش‌یمنی سلطانیه ۲۲

۲-۲-۵- پایگاهی برای تسخیر گیلان ۲۵

۲-۳- ویژگی‌های ساختمانی سلطانیه ۲۶

۲-۳-۱- قلعه ۲۷

۲-۳-۲- مسجد ۲۷

۲-۳-۳- دیوانخانه ۲۷

۲-۴- محیط علمی و ادبی سلطانیه ۳۴

۲-۵- رفت‌وآمد سفرا به سلطانیه ۳۷

۲-۶- سلطانیه، مقرّ مسیحیت و کاتولیک‌ها ۳۸

۲-۷- روابط اولجایتو با اهل تصوف ۴۱

۲-۸- مرگ اولجایتو و تدفین وی در سلطانیه ۴۳

۲-۹- زمامداری ابوسعید و بروز نشانه‌هایی از زوال موقعیت پایتختی سلطانیه ۴۴

فصل سوم: سلطانیه از مرگ ابوسعید ۷۳۶ هـ تا ظهور تیمور ۴۷
۳-۱- اوضاع سیاسی ایران بعد از مرگ ابوسعید ۴۷
۳-۲ - توجه حکومت‌های خانخانی به سلطانیه پس از مرگ ابوسعید ۵۰
۳-۳ - حکومت عادل آقا در سلطانیه ۵۵
۳-۳-۱- معرفی عادل آقا ۵۵
۳-۳-۲- روابط عادل آقا با حکام جلایری، مظفری و خراسان ۵۶
۳-۳-۳- اعلام اطاعت عادل آقا از تیمور ۶۱
۳-۳-۴- سرانجام امیر عادل ۶۲
۳-۴- علل زوال موقعیت پایتختی سلطانیه ۶۳
۳-۴-۱- تأثیر منازعات حکومت‌های خانخانی پس از مرگ ابوسعید ۶۳
۳-۴-۲- نقش تشکیل حکومت‌های محلی در از بین رفتن کارکرد مرکزیت سلطانیه ۶۳
۳-۴-۳- بی‌پایگاهی خاندان‌های حکومتگر در سلطانیه ۶۴
۳-۴-۴- فقدان استعداد کافی در سلطانیه برای ادارهٔ یک حکومت محلی ۶۴
۳-۴-۵- از نظر افتادن راه ابریشم ۶۵
الف: فقدان امنیت در راه بازرگانی ابریشم ۶۶
ب: تصمیم چین به‌جایگزین کردن راه زمینی با راه دریایی ابریشم ۶۶
ج: مسدود شدن مقصد غربی راه ابریشم توسط عثمانی‌ها ۶۷
فصل چهارم: سلطانیه در عصر تیموریان ۶۹
۴-۱- ظهور تیمور ۶۹
۴-۱-۱-فتح سلطانیه ۷۰
۴-۱-۲- سلطانیه، اردوگاه تیمور ۷۱
۴-۱-۳- ولادت الغ‌بیگ در سلطانیه ۷۳
۴-۱-۴- برگزاری مراسم تدفین محمد سلطان در حوالی سلطانیه ۷۴
۴-۲- سلطانیه در عصر جانشینان تیمور ۷۴
۴-۲-۱- دست به دست شدن سلطانیه بین میرزا ابابکر و میرزا عمر (پسران میرانشاه) ۷۴
۴-۲-۲- پرملا شدن توطئهٔ قتل ابابکر میرزا، حاکم سلطانیه ۷۷
۴-۲-۳- غلبهٔ قرایوسف بر ابابکر میرزا و تصرف سلطانیه ۷۸

۴-۲-۴- ناکام ماندن سلطان احمد جلایری در تصرف سلطانیه ۸۰
۴-۲-۵- تخریب سلطانیه به دست قرایوسف ترکمان ۸۱
۴-۲-۶- سلطانیه در عصر میرزا شاهرخ ۸۲
۴-۲-۷- سلطانیه در عصر سلطان محمد بن بایسنقر ۸۴
۴-۲-۸- جلوس ابوسعید تیموری بر تخت سلطنت در سلطانیه ۸۵
۴-۳- اهمیت و اعتبار سلطانیه در دورهٔ تیموری ۸۶
۴-۴- سلطانیهٔ عصر تیموری در سفرنامه‌ها ۸۹
فصل پنجم: سلطانیه در دورهٔ قراقویونلوها و آق‌قویونلوها ۹۷
۵-۱- ظهور ترکمانان قراقویونلو و آق‌قویونلو ۹۷
۵-۲- ورود قراقویونلوها به سلطانیه ۹۹
۵-۲-۱- تلاش قرایوسف برای تصرف و حفظ سلطانیه ۱۰۰
۵-۲-۲- سلطانیه در تصرف اسکندر میرزا ۱۰۳
۵-۲-۳- سلطانیه در عصر جهانشاه قراقویونلو ۱۰۴
۵-۲-۴- سلطانیه در دورهٔ حسنعلی میرزای قراقویونلو ۱۰۶
۵-۳- سلطانیه از مرگ جهانشاه تا مرگ ابوسعید تیموری ۱۰۸
۵-۴- سلطانیه در عصر اوزون‌حسن آق‌قویونلو ۱۱۱
۵-۴-۱- سلطانیه بعد از مرگ اوزون‌حسن آق‌قویونلو ۱۱۳
۵-۵- سلطانیهٔ دورهٔ قراقویونلو و آق‌قویونلو در سفرنامه‌ها ۱۱۵
فصل ششم: سلطانیه در عصر صفوی ۱۱۹
۶-۱- ظهور شاه اسماعیل ۱۱۹
۶-۱-۱- سلطانیه: اردوگاه و پناهگاه شاه اسماعیل صفوی ۱۲۱
۶-۱-۲- سلطانیه: محل تفریح و تفرّج شاه اسماعیل ۱۲۴
۶-۱-۳- برگزاری مجلس مشورت و مباحثه در حضور شاه اسماعیل در سلطانیه ۱۲۶
۶-۲- سلطانیه در عصر شاه تهماسب صفوی ۱۲۷
۶-۲-۱- درگیری‌های داخلی و حضور شاه تهماسب صفوی در سلطانیه ۱۲۸
۶-۲-۲- سلطانیه: قتلگاه نیروهای عثمانی ۱۲۹
۶-۲-۳- سلطانیه: سرزمین سوخته ۱۳۱

۶-۲-۴- سلطانیه: اردوگاه شاه تهماسب..... ۱۳۲
۶-۲-۵- احداث کاروانسرا در سلطانیه به فرمان شاه تهماسب..... ۱۳۵
۶-۲-۶- واگذاری سلطانیه به خلیل خان به فرمان شاه تهماسب..... ۱۳۵
۶-۳- نقش حاکم سلطانیه در آزادی شاه اسماعیل دوم و به حکومت رسیدن وی ۱۳۵
۶-۴- سلطانیه در عصر سلطان محمد خدابنده ۱۳۷
۶-۴-۱- عزیمت حمزه میرزا به سلطانیه برای نبرد با امرای قزلباش..... ۱۳۸
۶-۵- سلطانیه در عصر شاه‌عباس صفوی ۱۴۰
۶-۵-۱- تمرّد دولتیار خان زنگنه، حاکم سلطانیه، از شاه عباس صفوی..... ۱۴۱
۶-۵-۲- سلطانیه، اردوگاه شاه عباس..... ۱۴۳
۶-۵-۳- به حضور پذیرفتن ایلچی روم، والی فارس و تجار ونیزی در سلطانیه..... ۱۴۳
۶-۵-۴- گردآوری سپاه در چمن سلطانیه برای مقابله با دولت عثمانی..... ۱۴۵
۶-۵-۵- تجمع سپاه در سلطانیه با هدف اعزام برای گوشمالی طهمورث خان گرجی..... ۱۴۷
۶-۵-۶- تفقد سرداران در سلطانیه به فرمان شاه عباس..... ۱۴۹
۶-۵-۷- به حضور طلبیدن سیصد نفر از امرای گیلان در سلطانیه توسط شاه عباس اول ... ۱۵۰
۶-۶- سلطانیه، اردوگاه شاه صفی ۱۵۱
۶-۷- حاکم سلطانیه در زمان شاه عباس دوم ۱۵۲
۶-۸- سلطانیه در عصر شاه تهماسب دوم ۱۵۲
۶-۸-۱- تصرف سلطانیه به دست عثمانی‌ها در عهد شاه تهماسب دوم..... ۱۵۲
۶-۸-۲- معاهده بین اشرف افغان و دولت عثمانی و واگذاری سلطانیه به اشرف ۱۵۳
۶-۸-۳- سلطانیه، اردوگاه شاه تهماسب دوم..... ۱۵۴
۶-۹- سلطانیه از دیدگاه سیّاحان عصر صفوی..... ۱۵۵

فصل هفتم: سلطانیه در عصر افشاریه و زندیه..... ۱۷۳

۷-۱- سلطانیه در عصر نادر شاه..... ۱۷۳
۷-۱-۱-سلطانیه بعد از مرگ نادر شاه..... ۱۷۳
۷-۱-۲- تخریب گنبد سلطانیه به دست اللهیار خان در دورهٔ افشاریه..... ۱۷۴
۷-۱-۳- درگیری علیقلی خان و ابراهیم، برادرزادگان نادر شاه، در محال سلطانیه ۱۷۵
۷-۱-۴- سلطانیهٔ عصر افشاریه در سیاحت‌نامهٔ میرزا علی سررشته‌داری ۱۷۶

۷-۲- ظهور زندیه ۱۷۶
۷-۲-۱- حضور کریم‌خان زند در سلطانیه ۱۷۷
۷-۲-۲- نصب ذوالفقار خان به سمت حکمرانی سلطانیه و تمرد وی از خان زند ۱۷۹
فصل هشتم: سلطانیه در عصر قاجار ۱۸۱
۸-۱- آغاز زمامداری سلاطین قاجار و سلطانیه در آن اوان ۱۸۱
۸-۲- سلطانیه در عصر آغا محمد خان قاجار ۱۸۲
۸-۲-۱- آغا محمد خان قاجار در سلطانیه ۱۸۲
۸-۲-۲- آمدن آغا محمد خان به سلطانیه برای تفریح و شکار ۱۸۴
۸-۲-۳- کوچاندن خاندان صفوی از خلخال به سلطانیه به فرمان آغا محمد خان قاجار ۱۸۶
۸-۳- سلطانیه در عهد فتحعلی شاه ۱۸۶
۸-۳-۱- عزیمت فتحعلی شاه به سلطانیه برای سرکوبی صادق خان شقاقی ۱۸۷
۸-۳-۲- سلطانیه: مقر تابستانی و اردوگاه فتحعلی شاه ۱۸۸
۸-۳-۳- جایگاه سلطانیه در جنگ روسیه با ایران ۱۸۹
۸-۳-۴- جایگاه سلطانیه در جنگ عثمانی با ایران ۱۹۲
۸-۳-۵- پذیرش سفرا و هیئت‌های سیاسی در سلطانیه به فرمان فتحعلی شاه ۱۹۳
۸-۳-۶- اجتماع مجتهدان در سلطانیه و صدور فتوای جهاد علیه روسیه ۱۹۹
۸-۳-۷- برگزاری مراسم عروسی در سلطانیه ۲۰۰
۸-۳-۸- ارسال خراج از سوی والی هرات به اردوی فتحعلی شاه در سلطانیه ۲۰۱
۸-۳-۹- اعزام نیرو از چمن سلطانیه برای تنبیه مصطفی خان طالش ۲۰۱
۸-۳-۱۰- آوردن جنازهٔ محمد شفیع صدراعظم به سلطانیه برای انتقال به عتبات ۲۰۱
۸-۳-۱۱- سلطانیهٔ عصر فتحعلی شاه در سفرنامه‌ها ۲۰۲
۸-۴- سلطانیه در عصر محمد شاه قاجار ۲۱۸
۸-۴-۱- سلطانیه در سفرنامه‌های عصر محمد شاه قاجار ۲۱۸
۸-۵- سلطانیه در عصر ناصرالدین شاه ۲۲۷
۸-۵-۱- اولین اقدام ناصرالدین شاه در سلطانیه در آغاز حکومت ۲۲۸
۸-۵-۲- گشایش مجدد اردوگاه سلطانیه در عصر ناصرالدین شاه ۲۲۸
۸-۵-۳- دستور ناصرالدین شاه به فرخ خان امین‌الدوله برای اعزام قشون به چمن سلطانیه ۲۳۰

۸-۵-۴- حضور ناصرالدین شاه در مراسم تعزیهٔ خامس آل‌عبا در سلطانیه ۲۳۱
۸-۵-۵- ایجاد تلگراف بین تهران و سلطانیه به دستور ناصرالدین شاه ۲۳۱
۸-۵-۶- تقدیر از نواب اعتضادالسلطنه در سلطانیه به پاداش خدمت کشیدن سیم تلگراف ... ۲۳۲
۸-۵-۷- شرفیابی اعیان و سران به حضور ناصرالدین شاه در سلطانیه ۲۳۲
۸-۵-۸-سلطانیهٔ عصر ناصری در سفرنامه‌های این دوره ۲۳۳
نتیجه **۲۸۳**
فهرست منابع **۲۸۶**